

на державному кордоні. Водночас існують певні проблеми у цій сфері. Для їх подолання необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, впровадити сучасні інформаційні технології та забезпечити належне фінансування правоохоронних органів. Лише комплексний підхід дозволить створити ефективну систему міжвідомчої взаємодії, що відповідатиме сучасним викликам та загрозам.

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2-3. Ст. 12.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
3. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.
4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.
5. Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму: наказ МВС України від 15.11.2022 р. № 740. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-22#Text>.
6. Координація прокурором діяльності правоохоронних органів у сфері протидії організованим злочинностям шляхом створення міжвідомчої робочої групи: метод. реком. К. : Офіс Генерального прокурора, 2021. 55 с. URL : https://old.gr.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=229420.
7. Про затвердження Порядку дій посадових осіб Державної прикордонної служби України та органів Національної поліції України в разі виявлення в пунктах пропуску через державний кордон України осіб, автомобільних транспортних засобів і паспортних документів, які перебувають у банках даних інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу: наказ МВС України від 14.06.2016 р. № 505. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/RE29182>.

Андрій СІРКО

ад'юнкт кафедри
адміністративного права і процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

<https://orcid.org/0009-0006-5839-1034>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні війна спричинила зміни не лише в політичній системі, але і в діяльності різних органів державної влади України. Внаслідок повномасштабного вторгнення країни-агресора Президентом України було введено правовий режим воєнного стану, який є важливим інструментом для забезпечення національної безпеки, державності та незалежності. Проте не меншого значення має діяльність органів та інституцій, на які покладено функції та повноваження щодо забезпечення дії правового режиму воєнного стану.

З початком повномасштабного вторгнення чимало змін було внесено до законодавчих актів, що регулюють діяльність органів виконавчої влади. Зокрема, законодавець розширив та поглибив функції та повноваження поліцейських на період дії правового режиму воєнного стану. Саме тому в умовах сьогодення діяльність Національної поліції України є не сталою, а навпаки, змінною залежно від тих процесів, які відбуваються в суспільстві, в межах окремих областей чи країни в цілому.

Правове регулювання діяльності Національної поліції України під час воєнного стану ґрунтується на низці законів, що визначають її функції, повноваження та взаємодію з громадянами та іншими суб'єктами. Ефективність роботи поліції є критично важливою для забезпечення внутрішньої безпеки країни в умовах війни. При цьому слід зазначити, що деякі норми, які стосуються діяльності поліції під час дії воєнного стану, існували ще до його введення. Проте спершу розглянемо особливості правового регулювання правового режиму воєнного стану, що введений у зв'язку із повномасштабним вторгненням країни-агресора.

Аналізуючи дослідження науковців з даної тематики [1-3], можемо зазначити, що правовий режим воєнного стану характеризується такими загальними рисами:

1. Воєнний стан вводиться указом Президента України, який розглядається для затвердження у дводенний строк Верховною Радою України. Тобто даний етап характеризується формальним оголошенням та може бути обмежений за тривалістю;

2. Воєнний стан супроводжується законодавчим обмеженням деяких прав і свобод громадян з метою забезпечення безпеки та збереження порядку. Наприклад, обмеженням свободи зібрань;

3. Під час дії воєнного стану влада має розширені повноваження щодо управління важливими інфраструктурними об'єктами та здійснення контролю. Зокрема, згідно з чинним законодавством на територіях, на яких введено воєнний стан, утворено тимчасові державні органи – військові адміністрації;

4. На час дії воєнного стану діють зміни у судочинстві та правопорядку. Прикладом цієї особливості в умовах сьогодення є введення комендантської години, віднесення до обтяжуючої обставини вчинення кримінального злочину з використанням умов воєнного стану тощо;

5. У разі дії воєнного стану держава може звертатися до міжнародного співтовариства за допомогою або щодо співпраці, зокрема у вирішенні гуманітарних питань тощо.

Щодо особливостей правового регулювання воєнного стану, який був введений з початку повномасштабного вторгнення, можемо охарактеризувати його як визначений законодавцем перелік правових актів. Причому одні правові акти підписуються безпосередньо після обставин, що вимагають введення правового режиму воєнного стану (наприклад, Указ Президента «Про введення воєнного стану в Україні»), інші ж були прийняті в мирний час та в разі необхідності вступають в дію для регулювання суспільних процесів у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності тощо.

Отже, згідно з чинним законодавством основними нормативними актами, що регулюють дію правового режиму воєнного стану, що введений 24 лютого 2022 р., є: Конституція України від 28.06.1996, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015, Закон України «Про оборону України» від 06.12.1991, Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018, Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 р. № 64/2022, розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 181-р, Указ Президента України «Про загальну мобілізацію» від 24.02.2022 № 65/2022 та інші законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти [4-10]. Коротко охарактеризуємо деякі із зазначених документів.

Щодо положень Конституції України, які стосуються правового режиму воєнного стану, то крім положень щодо повноважень Верховної Ради України та Президента України важливою є також ст. 64, яка регулює конституційні права і свободи людини в умовах воєнного стану, зокрема окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень [4].

Преамбула Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [5]. Статтею 16 цього ж закону визначено, що правоохоронні органи залучаються до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану згідно з їх призначенням та специфікою діяльності.

Правовий режим воєнного стану характеризується певними повноваженнями органів державної влади, а також заходами, які діють протягом дії воєнного стану.

Так ст. 4 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначає, що на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації. Статтею 8 цього ж закону передбачено, що в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, заходи правового режиму воєнного стану можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених Указом Президента України про введення воєнного стану [5]. Крім того, на початку повномасштабного вторгнення розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. було затверджено План запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в

Україні, який містить 28 пунктів із визначенням різних заходів.

Щодо особливостей правового регулювання діяльності Національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану, то починаючи з 24 лютого 2022 р. станом на сьогодні прийняті такі нормативно-правові акти:

– Закон України від 15.03.2022 № 2123-ІХ «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» [11];

– Закон України від 21.03.2023 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану» [12];

– Закон України від 20.08.2024 «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» щодо деяких питань, пов'язаних із розшуком осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, зокрема під час дії в Україні воєнного стану» [13];

– Закон України від 24.03.2022 «Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану» [14];

– наказ МВС України від 29.08.2022 № 535 «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [15].

Зазначені нормативно-правові акти є важливими для забезпечення поліцейськими безпеки в державі. Зміни, що наступили внаслідок їх прийняття, регулюють як зовнішню (правову), так і внутрішню (організаційну) діяльність поліції.

Отже, вищенаведені нормативно-правові акти, що регулюють діяльність поліції під час дії воєнного стану, не містять безпосереднього згадування про необхідність обов'язкової реалізації чи виконання повноважень під час дії воєнного стану, водночас такі правові документи є важливими елементом для забезпечення національної безпеки.

1. Синявська, О. Ю., Повалена М. В., Носевич Н. Р. Правовий режим воєнного стану: аналіз законодавства України. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL : <https://rep.dnuvs.ukr.education/server/api/core/bitstreams/4b5d4543-423d-47d2-92e6-ea87b8971f14/content>.

2. Басс В. О., Корж-Ікаса Т. Г. Правовий режим воєнного стану та його адміністративно-правове забезпечення в умовах повномасштабного збройного конфлікту в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 489-492. URL : http://lsej.org.ua/5_2023/122.pdf.

3. Комзюк А. Т., Комзюк М. А., Липій Є. А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. № 3. С. 100-106.

4. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

6. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022. № 64/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

7. Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022. № 65/2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text>.

8. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106.

9. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

10. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022. № 181-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/181-2022-p#Text>.

11. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

12. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань діяльності Національної поліції України під час дії воєнного стану: Закон України від 21.03.2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3000-20#Text>.

13. Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» щодо деяких питань, пов'язаних із розшуком осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, зокрема під час дії в Україні воєнного стану: Закон України від 20.08.2024 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3901-20#Text>.

14. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#Text>.

15. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Наказ МВС України від 29.08.2022 № 535. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-22#Text>.